

CSAPÓ Krisztián – CSONKA László

INNOVÁCIÓ A GLOBALIZÁLÓDÓ VILÁGBAN

A PRIME Kiválósági Hálózat¹ negyedik doktorandusz konferenciáját 2007. június 21 és 23. között rendezte meg az *IKU Innovációs Kutató Központ* „A K+F és az innovációpolitika globális kihívásai” címmel.² A konferencia a K+F-et és az innovációpolitikát érintő kihívások négy fontos területe köré szerveződött, érintve az innovációs rendszerek, a vállalkezési innovativitás, a tudomány, technológia és innováció mérésének, valamint a K+F és innováció változatos társadalmi aspektusainak kérdésköreit. Ahogy azt *Kate Barker*, a PRIME hálózat oktatási programokért felelős csoportjának vezetője a hallgatóknak bemutatta, ez a rendezvény szervesen illeszkedik a PRIME által PhD hallgatók részére kialakított „útvonalhoz”. Ez az „útvonal” (PhD pathway) magában foglalja az első- és másodéves hallgatóknak szervezett nyári egyetemeket, a végzéshez közeledőknek szánt PhD-konferenciákat, egyéb eseményeket, például poszterversenyeket és kutatói ösztöndíjakat, elősegítve a hallgatók nemzetközi mobilitását, tapasztalatszerzését, a kapcsolatok kiépítését. Ezek a programok hozzájárulnak egy olyan nemzetközi doktorandusz-hallgatókból álló hálózat kialakításához, akik a későbbiekben is – ismerve egymás érdeklődését és képességeit – képesek együttműködni, közösen kutatni.

A konferencián a hallgatók továbbképzése céljából 3 professzor előadására – minden nap elején, vitaindító jelleggel, a témakör aktuális kérdéseiről –, valamint a konferencia tudományos bizottsága által előzetesen referált, és ez alapján bemutatásra, vitára alkalmasnak ítélt PhD-hallgatói előadásokra került sor.

Elsőként *Erik Millstone*, a SPRU kutatócsoport (Sussex-i Egyetem) professzora „Keretrendszer a politika tudománnyal és technológiával való kölcsönhatásának elemzésére” címmel tartott nagyon érdekes előadást a tudomány-, technológia- és innovációpolitikákról, illetve a tudománynak a politikaformálásban játszott

szerepéről. Mint az előadó kiemelte, újabban megfigyelhető tendencia, hogy kutatók az egyszerű lineáris modellek (mint pl. a technológia nyomás modellje, ahol a tudományos változás technológiai változást eredményez, amely gazdasági, végezetül pedig társadalmi változáshoz vezet) helyett a „körkörös”, azaz visszacsatolós (már-már túlzottan komplex) modelleket helyezik előtérbe. Ezekben minden mindentől függ, ami két alapvető problémát vet fel: egyrészt nem lehet semmit sem megváltoztatni anélkül, hogy ne változna minden; másrészt pedig nem lehet tudni, hogy mit kell változtatni először, hogy hatékonyságjavulást érzünk el a módosítással.

Ezt követően a politika szabályozószerepét leíró modellek kritikáját fogalmazta meg. A legfőbb probléma ezekkel, hogy túlzott egyszerűsítéseket tartalmaznak. Példaként említette erre a weberianus döntési modellt (melyben a politikusok határozzák meg a célokat, ezt követően a szakemberek választanak megoldási módot, majd ismételten a politikusoké a döntés joga), illetve a technokratikus modellt (ahol a politika nem más, mint a tudományos eredmények hangos kommunikációja). Ehelyett inkább egy olyan gyakorlatot kellene meghonosítani, amelyben a tudomány és a politika szférái kölcsönösen hatnak egymásra, és olyan modellt alkalmazni, amelyben a célok és az eszközök elkülönülnek. Az előadó azt javasolta, hogy az innovációpolitikát mint egy vektort kellene tekinteni, amelynek nemcsak nagysága, hanem iránya is van. A kérdés tehát nemcsak az, hogy az innovációs tevékenységet hogyan tudjuk felgyorsítani, hanem, hogy milyen irányba kell az innovációt terelni.

A második napon *Mark Dodgson*, a Queenslandi Egyetem Technológia- és Innovációmenedzsment Központjának igazgatója „Kelet-Ázsia nemzeti innovációs rendszereinek fejlődése” címmel tartott előadást a nemzeti innovációs rendszerek, az evolucionista közgazdaságtan és a politikai gazdaságtan egyes elemeire építve.

Mint az előadó bevezetőjében is kiemelte, a globalizáció következtében napjainkban egyre nagyobb figyelem fordul Kelet-Ázsiára, mely népszerűsége és a felmutatott gazdasági növekedés mértéke miatt egyre inkább élre tör a gazdasági versenyben. A térség azért is érdekes, mert az egyes országok jelentősen eltérő gazdasági szerkezettel hasonló sikereket tudnak felmutatni. Kelet-Ázsia tudományos, technológiai és innovációs potenciálja a 80-as évek óta rohamléptekben fejlődik. Néhány ország a K+F-kiadások terén világviszonylatban is előkelő helyet foglal el. A nagy gazdasági növekedés bázisa a tömegtermelés, mely elsősorban elektronikai berendezések gyártását, illetve más nemzeti hagyományokon nyugvó iparágak felfutását jelenti. A térség országai között azonban továbbra is hatalmas a különbség a nemzeti innovációs rendszer állapotát, szerkezetét tekintve. Ennek két pólusa Korea és Tajvan: az előbbiben a cheabol-ok (egy-egy központi mamutvállalat szerteágazó kapcsolatokkal) szerepe meghatározó; ezzel szemben Tajvanon a kisvállalatok és kutatóintézetek köré épült az innovációs rendszer.

Előadása zárásaként Mark Dodgson Kína előretörésének okait igyekezett alátámasztani adatokkal. Ez az ország a térség legnagyobb és egyre inkább legmeghatározóbb gazdasági szereplője, ahol a gazdasági berendezkedés magán hordja a múlt örökségét: egyfelől keveredik az állami és a magántulajdon, másfelől a nagyvállalatok mellett a kisvállalatok is virágkorukat élik. Kína a környező országok életében is egyre fontosabb szerepet tölt be külföldi tőkebefektetései révén. Bármely más térséggel összehasonlítva lenyűgöző az az innovációs potenciál, amit az egymillió tudós és mérnök, valamint a köréjük szerveződő 5000 kutatóintézet jelent. Szintén a gazdaság előmozdításának irányába hat, hogy egyre erősödik a verseny, a K+F decentralizált (egyre kevésbé függ a kormánytól), a külföldi működőtőke-beáramlás irányába jelentős intézkedéseket tett a kormányzat, illetve rohamléptekben fejlődik tőzsde és a kockázati tőke iparág.

A harmadik nap vitaindítója is a tudomány és a politika közötti kapcsolat témakörét érintette. *Inzelt Annamária*, az IKU Innovációs Kutatóközpont igazgatója az Európai Kutatási Térség megvalósítását előmozdító innovációpolitika kialakításának egyik fontos kérdéséről, a politikaformálás korszerű folyamatáról beszélt, amely épít az innovációs folyamat szereplőinek véleményére, érdekeire. Ezért az (innováció) politika bevonja a vállalkozási szféra képviselőit is a politikaformálás különböző szakaszai, így az előterjesztés, tervezés, megvalósítás és értékelés folyamataiba. Az egyes szakaszokban a különféle szereplők feladatai

eltérőek, így az együttműködők köre és az együttműködés jellege is változik.

Egy közelmúltban lezárult kutatás, „A magánszféra részvétele a közfinanszírozású kutatási politikák döntési folyamataiban” c. projekt³, amelyben az IKU is részt vett, szolgált az előadás alapjául. A politikaformálásban már alkalmazott különböző együttműködési formákat feltérképező munka néhány példáján keresztül megismerhették a hallgatók a hazai magánszféra részvételének legfontosabb jellegzetességeit a politikaformálásban. A magyar gazdasági szereplőket (így a nagyvállalatokat is) a K+F, illetve innovációpolitikai vitákban is elsősorban az általános gazdasági környezet kérdései foglalkoztatják. Problémát okoz a képzett munkaerő hiánya, melyet rövid távon orvosolni kellene: a szakmunkásképzés erősítésével, több gyakorlati ismeretanyag beemelésével az oktatásba. A kompetenciák fejlesztésére is törekedni kellene a problémamegoldásra fókuszáló mérnöki szemlélet terjesztésével. A felmérés tapasztalatai szerint a gazdasági szereplők is támogatják, hogy több erőforrás jusson az oktatásra, a képességek fejlesztésére. Ugyanakkor Magyarországon még mind a magánszféra, mind a kormányzat sokat tanulhat a sikeres együttműködési formák kialakításáig, a bennük rejlő potenciális előnyök kiaknázása érdekében. A nemzetközi összehasonlításból az is egyértelmű volt, hogy a hazai politikaformálásban a leggyengébb fázist a politika, a programok értékelése jelenti. Ritkán kerül rá sor, és akkor sem jellemző a vállalkozási szféra közreműködése.

A konferencián tíz országból 23 PhD-hallgató vett részt, közülük 15 tartott előadást, és további 3 e-posztot mutatott be, amelyeket minden esetben két másik hallgató véleményezett a nyílt vitát megelőzően. Ezek a viták remek alkalmat adtak a hallgatók közötti kapcsolatok elmélyítésére, a különféle megközelítésmódok, elméletek, eredmények összevetésére. A hallgatók számára fontos volt társaik mellett a konferencia Tudományos Bizottságának – Kate Barker, Mark Dodgson, Finn Hanson, Inzelt Annamária és Erik Millstone – észrevételei is. A doktoranduszhallgatók nagyon érdekes, sokszor jelentősen eltérő kutatásokról számoltak be. Voltak, akik egy-egy szektort emeltek ki (olasz bútorgyártás, magyar biotechnológiai iparág, Korea és a széles sávú internet stb.) és azt vizsgálták az innováció szempontjából, voltak, akik országonkénti összehasonlítást végeztek, de volt, aki a kommunikációs területre szakosodó svájci doktoranduszhallgatók által bejárt „szakmai” utat hasonlította össze. A konferencián elhangzott két magyar előadás is, amelyeket e cikk szerzői tartottak a közép-magyarországi egyetemek hallgatóinak spin-off cégalapítási szándékairól (Csapó

Krisztián), illetve a kutatás-fejlesztési és innovációs hálózatok társadalmi beágyazottságáról (Csonka László), mellettük Vida Szabolcs a termékinnovációs hálózatok piaci alapú modelljét bemutató e-poszterrel vett részt. A konferencia tudományos bizottsága a PhD-hallgatók esszéit és előadását értékelve hármát talált kiemelkedően jónak, és díjazott. Ez alapján első helyezett lett *Farah Huzair*: Magyarország innovációs potenciálja a mezőgazdasági biotechnológia terén, és a hálózatok fejlődése c. előadása, míg megosztott második díjat kapott *Sorin Krammer*: Nemzeti innovációs képességek átalakulóban: kelet-európai nemzetközi összehasonlítás és *Simone Poledrini*: A szektorális és regionális innovációs rendszerek közötti kölcsönös hatás és átfedés az olasz szerszámgépipar példáján keresztül c. előadásai.

A konferencia összességében nagyon jó hangulatban telt, a szervezők céljukat messzemenően elérték:

a PRIME hálózathoz tartozó, és az azon kívüli PhD-hallgatók is újabb ötleteket, támogatást kaptak doktori kutatásukhoz, disszertációjuk befejezéséhez. Partnereket találtak, akikkel szakmai problémáikat a jövőben is meg tudják vitatni.

Lábjegyzet

- ¹ A EU 6. kutatási-fejlesztési keretprogram keretében finanszírozott PRIME hálózatot azért alapították, hogy a tudomány- és innovációpolitika területén hosszú távú kutatási keretet teremtsen, és ezzel is előmozdítsa az Európai Kutatási Térség létrejöttét. Bővebb információ: www.prime-noe.org
- ² A rendezvénynek a Budapesti Corvinus Egyetem biztosított helyszínt.
- ³ „Private Sector Involvement in the Decision Making Processes of Public Research Policy”, EU tender (RTD-M2-1 /OJ 2004/ S149-128492) 2005-2006, konzorciumvezető: Proneos GmbH.

CONTENTS

STUDIES AND ARTICLES

| | | | |
|---|----|---|----|
| Hetesi, Erzsébet Clusters of loyalty on the B2B and customer markets | 4 | Málovics, Éva Organizational culture and leadership – Opportunities and limits..... | 40 |
| Kürtösi, Zsófia Gender differences in the operation of the informal networks inside an organization | 18 | Veres, Zoltán „The risk is left just the feeling is changed” – Transaction and relationship preferences on the market of the project business services..... | 51 |
| Majó, Zoltán Explanatory and relational system of e-HRM and HR outsourcing | 30 | Csapó, Krisztián – Csonka, László Conference report – „Global challenges to R+D and innovation policy” | 65 |

VEZETÉSTUDOMÁNY